

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Vår dato:
04.06.2020

Vår referanse:
Eivind Digranes, Rådgiver, Unge funksjonshemmede
eivind@ungefunksjonshemmede.no

Høring NOU 2020: 3 – Ny universitets- og høyskolelov

De følgende 11 organisasjonene leverer med dette inn våre felles innspill til høringen av NOU 2020: 3 Ny lov om universiteter og høyskoler: Unge funksjonshemmede, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Hørselshemmedes Landsforbund, Hørselshemmedes Landsforbunds Ungdom, Norges Blindforbund, Norges Blindforbunds Ungdom, Dysleksi Norge, Dysleksi Ungdom, Norsk Tourette Forening, ME-foreningen og Funkisstudentene.

Samlet representerer organisasjonene den store bredden av funksjonshemmede og kronisk syke i Norge. I tillegg til dette høringssvaret, har noen av organisasjonene valgt å sende inn sine egne høringssvar som et supplement til den felles høringssuttalelsen.

Etter ønske fra departementet, har vi strukturert våre innspill etter utvalgets forslag til ny lov. Der vi er uenig med utvalgets forslag har vi lagt inn konkrete forslag til lovtekst. Vi innleder vårt høringssvar med noen overordnede kommentarer.

Overordnede kommentarer

Fra lovverk til praksis

Som ble gjennomgående dokumentert i sivilt samfunns alternative rapport til CRPD-komiteen i 2019, er det for funksjonshemmede og kronisk syke ofte stor forskjell mellom å ha rett og å få rett.¹ Selv om et sterkt lovverk er viktig, er det praksis som betyr noe. I dag er det mange studenter med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer som ikke har likeverdig tilgang til høyere utdanning. Det handler blant annet om dårlige overganger fra videregående skole, manglende kunnskap blant undervisningsansatte, manglende tilgang til assistanse, utilgjengelige studentboliger,

¹ Alternativ rapport til FN-komiteen for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, 2019:
https://ffo.no/globalassets/rapporter/210x260_alternativrapporten-norsk.enkels.pdf

utdanningsløp som er vanskelig å kombinere med sykdomsperioder, og manglende koordinering mellom utdanningsinstitusjonen og NAV. Studenter med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom møter en rekke barrierer som bør adresseres spesifikt. Vi ber derfor departementet starte i gang en helhetlig utredning av tiltak som sikrer likeverdig tilgang til høyere utdanning for studenter med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom, og at funksjonshemmedes organisasjoner blir involvert i arbeidet.

Behov for et ambisiøst lovverk

Slik vi ser det, har dette lovforslaget overordnet store mangler, og går ikke langt nok i å bidra til likeverdige utdanningsmuligheter for funksjonshemmede studenter. Utvalget refererer flere ganger i sin utredning, særlig i kapittel 19 om læringsmiljø, til behovet for å harmonisere bestemmelsene i universitets- og høyskoleloven med likestillings- og diskrimineringsloven (LDL). Selv om vi ser behovet for en viss harmonisering, burde særlovgivningen innen høyere utdanning gå lengre enn LDL av tre grunner.

For det første er LDL i motstrid med FN-konvensjonen for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) på flere punkter. Blant annet er plikten til universell utforming begrenset til fysiske forhold og IKT og tiltak som utgjør en «uforholdsmessig byrde» er unntatt fra plikten. CRPD-komiteen, som overvåker konvensjonen, konkluderte i sine merknader til Norge i 2019 at det norske diskrimineringsvernet og lovverket om universell utforming ikke er tilstrekkelig.² Dette blir ikke drøftet av utvalget, som hovedsakelig avgrenser sin omtale av CRPD til vurderingen om hvorvidt tilretteleggingsbestemmelsen også skal gjelde på Svalbard. Retten til utdanning er en grunnleggende menneskerettighet, og CRPD burde derfor danne grunnlaget for en ny lov for universiteter og høyskoler.

For det andre møter funksjonshemmede omfattende barrierer i høyere utdanning som det haster å bryte ned. Kun 21% av funksjonshemmede har fullført minst ett år med høyere utdanning.³ Det er liten tvil om at manglende universell utforming og tilrettelegging gjennom hele utdanningsløpet er en viktig årsak til dette. En rapport utarbeidet av Proba samfunnsanalyse på oppdrag fra Bufdir viser at studenter med funksjonsnedsettelse opplever pedagogiske, fysiske, digitale og sosiale barrierer i høyere utdanning.⁴ Mange ender opp med å måtte slutte på studiene. Det er med andre ord en lang vei å gå før studenter med funksjonsnedsettelse kan delta i høyere utdanning på lik linje med sine medstudenter.

² CRPD Committee, Concluding observations on the initial report of Norway, 7 May 2019 – art. 5 & 9 https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fNOR%2fCO%2f1&Lang=en

³ https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Nedsatt_funksjonsevne/Oppvekst_og_utdanning/Hoyere_utdanning/

⁴ <https://proba.no/wp-content/uploads/rapport-2018-2-barrierer-i-hoyere-utdanning-for-personer-med-nedsatt-funksjonsevne.pdf>

For det tredje er et mer inkluderende utdanningsløp kanskje det aller viktigste tiltaket for å styrke funksjonshemmedes arbeidslivs- og samfunnsdeltakelse.

Funksjonshemmede har 4,5 ganger høyere sjanse for å være i arbeid om de har tatt høyere utdanning. En satsing på universell utforming og tilrettelegging i høyskolesektoren vil derfor ikke bare være av verdi for den enkelte, men også ha en stor positiv samfunnsøkonomisk gevinst. Det vil i så fall være i tråd med Inkluderingsdugnaden, og regjeringens uttalte mål om å sysselsette flere av de 104 000 funksjonshemmede som i dag står ufrivillig utenfor arbeidslivet.

Det vi trenger er et ambisiøst lovverk som er kompromissløst i å sikre likeverdige utdanningsmuligheter til alle.

Kapittel 6 – Opptak til høyere utdanning

§ 6-4 Unntak fra kravet om generell studiekompetanse

Vi støtter forslaget om at dispensasjonsregelen videreføres, og at aldersgrensen for å søke om dispensasjon oppheves. Flere funksjonshemmede har på grunn av funksjonsnedsettelsen sin ikke hatt mulighet til å oppfylle enkelte av kravene som stilles for å få generell studiekompetanse. Det kan for eksempel være en person med dyskalkuli som er faglig sterk, men har strøket i matte. Slik vi ser det burde disse få dispensasjon fra kravet om generell studiekompetanse.

Vi støtter ikke utvalgets forslag om å fjerne bestemmelsen om særskilt vurdering for personer med generell studiekompetanse, som i dag følger av opptaksforskriften § 7-13. Utvalget begrunner forslaget med at videregående skoler skal ivareta elever med tilretteleggingsbehov, og skriver at «*god tilrettelegging i grunnskoleopplæring og videregående opplæring tilsier at behovet for særskilt vurdering ved opptak til høyere utdanning ikke burde være til stedet.*» Selv om vi enige i at tilretteleggingen i grunnsopplæringen ideelt sett burde være god nok til å gjøre bestemmelsen overflødig, er dette langt ifra realitetene rundt omkring på norske skoler. Mange elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom får ikke den tilretteleggingen de har krav på, og møter systematiske barrierer gjennom hele utdanningsløpet. De kommunale forskjellene er store.⁵ Dette poenget overses av utvalget.

Hovedregelen for studenter med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom bør være ordinært opptak i høyere utdanning. Likevel er ordningen med særskilt vurdering en viktig sikkerhetsventil, som ivaretar en elevgruppe som ikke har fått vist frem sine egentlige ferdigheter i videregående opplæring. At regelen er vanskelig å praktisere, er ikke en god nok grunn til å fjerne rettigheten i sin helhet. Rettigheten til særskilt vurdering bør derfor bestå.

⁵ Se sivilt samfunns alternative rapport til CRPD-komiteen, artikkel 24

https://www.ffo.no/globalassets/rapporter/210x260_alternativrapporten-norsk.enkels.pdf

Forslag til endringer i lovforslaget:

- Beholde bestemmelsen om særskilt vurdering av søkere med generell studiekompetanse

§ 6-5 Forskrift om opptak

Slik vi ser det, er det behov for å få på plass bedre systemer som systematisk registrerer og samler inn tilretteleggingsbehov i høyere utdanning. Særlig gjelder dette ved opptak, hvor mange studenter med funksjonsnedsettelse opplever at overgangen er dårlig og at tilrettelegging kommer sent i gang. Vi foreslår derfor at gjennomføring av registrering av tilretteleggingsbehov ved opptak forskriftsfestes i §6-5. For en lengre gjennomgang av våre argumenter, se § 7-4 under.

Forslag til endringer i lovforslaget:

- Endre paragrafen til det følgende: «Departementet kan gi forskrift om nasjonal samordning av opptak, om rangering av søkere, om klagebehandling, og om registrering av tilretteleggingsbehov i forbindelse med opptak.»

Kapittel 7 – Læringsmiljø og studentrepresentasjon

Vi støtter forslaget om å opprette et eget kapittel om læringsmiljø og studentrepresentasjon. Et godt og inkluderende læringsmiljø er grunnlaget for en likeverdig utdanning, og for å forebygge diskriminering og utestenging i høyere utdanning. Utvalget gjør noen grep i lovforslaget som styrker retten til et godt læringsmiljø. Samtidig mener vi forslaget ikke går langt nok, og bør endres på flere punkter.

§ 7-1 Læringsmiljø

Vi støtter hovedlinjene i forslaget om å modernisere hva som skal inngå i læringsmiljøet. Dagens paragraf om læringsmiljø fokuserer i for stor grad kun på de fysiske forholdene. Alle studenter, inkludert studenter med funksjonsnedsettelse er avhengig også av et godt digitalt, organisatorisk, pedagogisk og psykososialt læringsmiljø.

Tilrettelagt læringsmiljø

Vi er derimot skeptisk til å ta inn begrepet «tilrettelagt læringsmiljø» i lovteksten. Slik vi ser det, er det uklart hva dette begrepet skal innebære. Begrepet etterlater et uheldig inntrykk av at det eksisterer et parallelt læringsmiljø for studenter med funksjonsnedsettelse. Et godt og inkluderende læringsmiljø skal være for alle studenter, uavhengig av funksjonsnedsettelse. Har man behov for individuell tilrettelegging, er dette en egen rettighet i nytt forslag til § 7-4.

«Universell utforming» er etter vår vurdering et bedre begrep å ta inn i definisjonen av læringsmiljø, da dette bygger på prinsippet om at flest mulig skal kunne delta.

Utvalget ser ut til å ha en snever tolkning av universell utforming til å kun gjelde de fysiske forholdene i læringsmiljøet. Vi mener det er grunnleggende at universell utforming er et gjennomgående prinsipp i læringsmiljøet i sin helhet, både de fysiske, pedagogiske, digitale, organisatoriske og psykososiale sidene. Dette er også en tilnærming som blir tatt i bruk av Universell, som er ledende på dette feltet i Norge. Vi foreslår derfor at begrepet «tilrettelagt læringsmiljø» tas ut av lovforslaget, og at det presiseres at alle sider ved læringsmiljøet skal være universelt utformet.

Forbud mot gjengjeldelse

Det er positivt at det blir spesifisert i lovtekst at gjengjeldelse mot studenter som varslers om kritikkverdige forhold er forbudt. Terskelen for å sende inn et varsel er i utgangspunktet svært høy for de fleste studenter, og institusjonen har en plikt å ta imot varselet på en saklig og objektiv måte. Enhver straffereaksjon vil være et grovt overtramp mot den enkelte studenten, og bør få konsekvenser for institusjonen.

Forslag til endringer i lovforslaget:

- Fjerne ordet «tilrettelagte» fra § 7-1 første ledd siste setning
- Legge til den følgende setningen på slutten av § 7-1 første ledd: «Alle forhold ved læringsmiljøet skal være universelt utformet.»

§ 7-3 Universell utforming

Overordnet er det etter vårt syn positivt at universiteter og høyskolers plikt til universell utforming er tydeliggjort i en egen paragraf. Slik vi ser det er det likevel behov for flere endringer i paragrafen, og plikten til å universelt utforme må utvides i UH-sektoren. Det må satses mer på universell utforming innen høyere utdanning. Ved å i større grad ta i bruk universelle løsninger, vil flest mulig kunne delta i undervisningen og det vil være mindre behov for individuell tilrettelegging.

Universell utforming av det pedagogiske læringsmiljøet

Vi mener plikten til å universelt utforme ikke burde avgrenses til fysiske forhold, IKT og det digitale læringsmiljøet, men også burde gjelde for det pedagogiske læringsmiljøet. Et universelt utformet pedagogisk innhold er helt grunnleggende for at alle studenter kan delta i, og fullføre, høyere utdanning på lik linje. Det hjelper ikke å komme seg inn i forelesningssalen om man ikke får med seg det som blir sagt.

Den overnevnte undersøkelsen fra Proba viser at hele 80% av respondentene møter pedagogiske barrierer ved lærestedet. Det handler for eksempel om forelesere som lar være å synstolke presentasjoner eller bruke mikrofon, pensum i formater som er vanskelig å lese for svaksynte og dyslektikere, og utilgjengelige eksamens- og innleveringsformer. Mange av disse barrierene kunne vært fjernet uten bruk av individuelle tilretteleggingstiltak, dersom universell utforming var et gjennomgående prinsipp i hele det pedagogiske læringsmiljøet.

Uforholdsmessig byrde

Vi støtter ikke forslaget om at plikten til universell utforming ikke skal gjelde om den innebærer en «uforholdsmessig byrde» for institusjonen. Dette unntaket legger store begrensninger på plikten universiteter og høyskoler har til å universelt utforme. Dessverre får kostnadshensyn ofte forrang foran nytten for studentene. I tillegg er «uforholdsmessig byrde» etter vårt syn et udefinerbart begrep, og gjør at institusjonene får et stort skjønntil å selv tolke hva som inngår i unntaksbestemmelsen. Etter vår erfaring, er det mange universiteter og høyskoler som har en oppfatning om at terskelen for uforholdsmessighet er relativt lav. I tillegg er begrepet vanskelig å forstå for studenter som ønsker å få sette seg inn i deres egne rettigheter og studiestedets plikter. Uforholdsmessig byrde er slik vi ser det ikke et begrep som er i tråd med prinsippet om klart lovspråk.

Utvalgets forslag utgjør en harmonisering med Likestillings- og diskrimineringsloven (LDL) § 17. Som nevnt over, er riktignok LDL ikke i tråd med CRPD på dette området. Dette fremkommer også eksplisitt av CRPD-komiteens tolkning av konvensjonens innhold. I sin General Comment no. 2 om tilgjengelighet skriver komiteen: «*The obligation to implement accessibility is unconditional, i.e. the entity obliged to provide accessibility may not excuse the omission to do so by referring to the burden of providing access for persons with disabilities.*»⁶ Det er derfor ikke anledning etter CRPD for et universitet å la være å universelt utforme med argument om at dette vil innebære en byrde for institusjonen. Utvalgets forslag er dermed i direkte motstrid med CRPD og retten til utdanning. Vi ber om at § 7-3 andre ledd om uforholdsmessig byrde fjernes fra lovforslaget.

Plikt til å informere

Manglende informasjon om universell utforming på studiestedene er et stort problem for mange studenter med funksjonsnedsettelse. Det er ofte vanskelig å finne ut av hvilke deler av studiestedet som er tilgjengelig, og hvem man kan ta kontakt med for henvendelser og spørsmål. I dag må studenter med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom ofte bruke unødvendig mye tid og ressurser på å selv oppsøke denne informasjonen, noe som tar tid bort fra studier. Dette er noe mange institusjoner glemmer i arbeidet sitt med universell utforming.

Vi foreslår derfor at det kommer på plass en informasjonsplikt, hvor universiteter og høyskoler må tilgjengeliggjøre informasjon om universell utforming på studiestedet. En slik plikt vil flytte ansvaret fra den enkelte studenten til institusjonen. Dette vil være i tråd med prinsippet om universell utforming, som skal sikre universelle løsninger for alle. Det kan blant annet innebære at det lages en oversikt over hvorvidt ulike lokaler har trinnfri adkomst, døråpnere, tilgang til mikrofon og teleslynge, skilting med punktskrift, o.l. Gode systemer som gir tilgang til informasjon om universell utforming tjener både studiestedet og studentene. På den måten kan institusjonen

⁶ CRPD Committee, General Comment no. 2 (Article 9: Accessibility), para. 25

dele informasjon på en oversiktlig måte, og studentene kan bruke mer av tid og energi på studiene.

Handlingsplaner for universell utforming

Vi støtter forslaget om at det tas inn i loven at studiestedene skal lage egne handlingsplaner om universell utforming. Samtidig er ikke handlingsplaner i seg selv en garanti for at institusjonene faktisk tar det ansvaret de skal ta. Slik vi ser det, bør det tydeliggjøres i loven hva handlingsplanene skal inneholde. Det er behov for at institusjonene får på plass en kartlegging av dagens situasjon, konkrete tiltak for forbedring og en tydelig ansvarsfordeling.

Forslag til endringer i lovforslaget:

- Presisere at plikten til universell utforming også omfatter det pedagogiske læringsmiljøet, slik at § 7-3 første ledd andre setning lyder: «Plikten til universell utforming omfatter institusjonens fysiske omgivelser, informasjons- og kommunikasjonsteknologien (IKT), det digitale læringsmiljøet, og det pedagogiske læringsmiljøet.»
- Fjerne § 7-3 andre ledd om uforholdsmessig byrde.
- Legge til den følgende setningen: «Universiteter og høyskoler skal aktivt og systematisk informere om status for universell utforming ved ulike deler av institusjonen.»
- Legge til den følgende setningen i § 7-3 tredje ledd: «Det skal komme tydelig frem fra handlingsplanene hva som er dagens situasjon, hvilke tiltak som skal settes i verk, hva som er tidsfristene for ferdigstilling, og hvem som har ansvar for videre oppfølging.»

§ 7-4 Individuell tilrettelegging ved funksjonsnedsettelse og særskilte behov

Vi er glade for at retten til individuell tilrettelegging består. Likevel er det behov for en rekke endringer også i denne paragrafen.

Uforholdsmessig byrde

På samme måte som i utvalgets forslag til ny § 7-3, støtter vi ikke at individuell tilrettelegging som utgjør en «uforholdsmessig byrde» på institusjonen skal unntas fra retten til tilrettelegging. Vi foreslår derfor å fjerne dette leddet fra paragrafen i sin helhet. Vi mener lovverket for tilrettelegging i universitets- og høyskolesektoren burde være tilsvarende som i grunnskoler og videregående skoler. Opplæringslovens § 9 A-7 slår fast at alle elever rett til en arbeidsplass som er tilpasset deres behov, uten unntak. Det samme burde gjelde for universiteter og høyskoler.

Plikt til å tilrettelegge tidlig

Selv om tilretteleggingsbestemmelsen gir en rettighet til den enkelte student, går den etter vårt syn ikke langt nok i å tydeliggjøre hvilke plikter utdanningsinstitusjonen har når det kommer til tilrettelegging. Forskning viser at utdanningsinstitusjonenes systemer for tilrettelegging ofte svikter, og at dette har store negative konsekvenser

for studentenes utdanningsmuligheter.⁷ Mange studenter med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom opplever at tilretteleggingen de mottar er utilstrekkelig. Det er også ofte uklart hvem på studiestedet som har ansvar for tilretteleggingstiltak. Flere studenter ender opp med å hele tiden selv være pådriver for egen tilrettelegging. I tillegg tar det ofte lang tid før tilretteleggingen kommer på plass, særlig ved studiestart. Resultatet er at mange ikke får delta i undervisning, lest pensum eller må bruke store ressurser for å ta igjen tapt utdanning. Flere faller ifra fordi de ikke får tilretteleggingen de trenger.

For de fleste er det for sent om studiestedet begynner å planlegge tilretteleggingen først idet studenten begynner på studiet. Det tar ofte lang tid å finne rett tilretteleggingstiltak, formidle tilretteleggingsbehovet til undervisningsansatte, få på plass tekniske hjelpemidler, og lignende. Dette er et stort problem i dag. Det bør derfor tydeliggjøres i loven at universiteter og høyskoler har en plikt til å iverksette tilrettelegging så raskt som mulig. For nye studenter må tilretteleggingen kunne være på plass i god tid før studiestart. Dette vil bidra til at flere studenter med funksjonsnedsettelse får nødvendig tilrettelegging raskt, og kan begynne på studiet uten å måtte vente på tilrettelegging. For studenter som får et behov i løpet av studiene må tilrettelegging være på plass innen rimelig tid, slik at studiet skal kunne gjennomføres på normert tid.

Institusjonen bør også få en plikt til å sette seg grundig inn i studentens behov, og ha tydelig intern ansvarsfordeling for oppfølging. En slik plikt bør være proaktiv, slik at institusjonen tar en aktiv og oppsøkende rolle i å innhente informasjon om tilretteleggingsbehov. På den ikke må ikke den enkelte student ta alt ansvaret for egen tilrettelegging selv. Det vil fortsatt være opp til den enkelte å melde ifra om et behov for tilrettelegging, men studiestedet vil måtte få på plass gode systemer som muliggjør dette. Det må være enkelt for studenter å melde ifra om sitt behov så tidlig som mulig.

Vi vil derfor sterkt oppfordre departementet til å se på muligheten til å utarbeide bedre digitale systemer for å registrere og samle inn tilretteleggingsbehov. Mange studenter med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer er særlig sårbare i overgangen fra videregående skole til universitet/høyskole. Ofte blir tilrettelegging forsinket og er ikke på plass før langt ut i studieåret, fordi institusjonen ikke kjente til tilretteleggingsbehovet før studiestart. En mulighet er at det åpnes for å registrere tilretteleggingsbehov gjennom Samordna opptak, og sikre at informasjonen overføres utdanningsinstitusjonen. På denne måten kan institusjonen bli klar over behovet i forkant, og sørge for at tilretteleggingen er på plass ved studiestart. Samtidig kan studenten få tilsendt nødvendig informasjon om tilrettelegging sammen med opptaksbrevet. Slik vi ser det, er dette et av de viktigste virkemidlene for å få nødvendig tilrettelegging raskt nok.

⁷ <https://www.handikapnytt.no/ny-forskning-studentene-sliter-systemet-sviker/>

Plikt til å informere

På samme måte som for universell utforming er det i dag et informasjonsunderskudd i høyere utdanning når det kommer til individuell tilrettelegging. Det er krevende å vite hvem som kan hjelpe med tilrettelegging og hvilke tilretteleggingsmuligheter som fins. På samme måte som i § 7-3, foreslår vi at institusjonene får en plikt til å aktivt og systematisk informere om tilretteleggingsmuligheter på studiestedet. På den måten vil studenter unngå å bruke tid og ressurser på å selv oppsøke og innhente informasjon.

Faglige krav

Utvalget foreslår å videreføre dagens bestemmelse om at tilrettelegging ikke må føre til en reduksjon av de faglige kravene i utdanningen. Selv om dette er et forståelig hensyn å ta, opplever vi at ideen om at tilrettelegging nødvendigvis vil innebære en reduksjon av de faglige kravene i mange tilfeller bygger på en ubegrunnet frykt og manglende kunnskap om funksjonsnedsettelse. Selv om institusjonen tror at tilrettelegging vil føre til at kravene må senkes, stemmer ikke dette nødvendigvis med virkeligheten. I tillegg er kravene i mange utdanningsløp i overkant rigide, noe som fører til at mange studenter med funksjonsnedsettelse ikke kan begynne på en utdanning, eller må slutte underveis. Dette gjelder særlig ved profesjonsrettede studier og i praksisopphold.

Vi foreslår derfor at det presiseres at alle har rett på en individuell vurdering ut ifra egen situasjon og tilretteleggingsbehov. Funksjonshemmede studenter er en svært mangfoldig gruppe, og den enkeltes behov for tilrettelegging vil variere fra person til person. En blind student har ikke nødvendigvis samme tilretteleggingsbehov som en annen student som også er blind.

Universiteter og høyskoler har fremdeles en lang vei å gå når det kommer til å lage utdanningsløp for en mangfoldig studentgruppe. Mange av utdanningsløpene, særlig profesjonsrettede studier, har ofte et smalt og rigid fokus på de faglige kravene. Dette bidrar indirekte til å systematisk ekskludere mange studenter med funksjonsnedsettelse. En doktorgradsavhandling fra 2019 viser at ansatte ved profesjonsrettede studier ofte er svært usikre på hvordan de skal tilrettelegge uten at det går på bekostning av de faglige kravene.⁸ I dag ligger det unødvendig mye ansvar på den enkelte ansatte, som ofte ender opp med å ta svært vanskelige avgjørelser om videre utdannings- og yrkesmuligheter. Vi oppfordrer derfor departementet til å utarbeide retningslinjer for de enkelte profesjonsrettede studier om hvordan faglige krav bør vurderes opp mot tilretteleggingsbehov og likestillings- og ikke-diskrimineringshensyn.

⁸ <https://www.handikapnytt.no/ny-forskning-studentene-sliter-systemet-sviker/>

Utvide tilretteleggingsbestemmelsen til Svalbard

Vi støtter å utvide tilretteleggingsbestemmelsen til å også gjelde på Svalbard.

Handlingsplaner om tilrettelegging

På samme måte som i forslaget til ny § 7-3 støtter vi forslaget om å få på plass egne handlingsplaner om individuell tilrettelegging, men ber om at det tydeliggjøres i lovteksten hvilke krav som stilles til planene.

Forslag til endringer i lovforslaget:

- Fjerne § 7-4 andre ledd om uforholdsmessig byrde.
- Legge til den følgende setningen i §7-4 tredje ledd: «Den enkelte student har rett på å få en individuell vurdering ut ifra egen situasjon og tilretteleggingsbehov.»
- Legge til den følgende setningen: «Universiteter og høyskoler skal iverksette nødvendige tilretteleggingstiltak så raskt som mulig. For nye studenter som har meldt ifra om tilretteleggingsbehov, skal tilretteleggingen være på plass i god tid før studiestart.»
- Legge til den følgende setningen: «Institusjonen skal sette seg grundig inn i studentens individuelle tilretteleggingsbehov, og det skal være tydelig hvem som har ansvar for å følge opp den enkelte student.»
- Legge til den følgende setningen: «Universiteter og høyskoler skal aktivt og systematisk informere om hvor og hvordan studenter kan henvende seg for å be om tilrettelegging. Institusjonen skal ha egnede systemer som legger til rette for at studenter enkelt kan melde ifra om sine behov.»
- Legge til den følgende setningen i § 7-3 fjerde ledd: «Det skal komme tydelig frem fra planene hva som er dagens situasjon, hvilke tiltak som skal settes i verk og hvem som har ansvar for videre oppfølging.»

Forslag til departementet:

- Utarbeide retningslinjer for de enkelte profesjonsrettede studiene om hvordan faglige krav bør vurderes opp mot tilretteleggingsbehov og likestillings- og ikke-diskrimineringshensyn.
- Utarbeide bedre digitale systemer for å registrere og samle inn tilretteleggingsbehov raskt og tidlig, for eksempel gjennom Samordna opptak
- Forskriftsfeste hvordan registrering av tilretteleggingsbehov ved opptak skal gjennomføres (Se § 6-5 over)

§ 7-6 Studentombud

Vi er glade for å se at den lovfestede ordningen med studentombud videreføres. Vi støtter også utvalgets forslag om å ta ombudets mandat inn i loven. Det er viktig at studentombudet kan ha en uavhengig rolle, og ikke kan instrueres fra institusjonen.

§ 7-7 Tilsyn med læringsmiljøet

Utvalget foreslår at ansvaret for å drive tilsyn med læringsmiljøet skal være tredelt: Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med § 7-3 om universell utforming, Difi skal føre tilsyn med det digitale læringsmiljøet, og NOKUT skal føre tilsyn med institusjonens arbeid med læringsmiljøet.

Det er positivt at det tydeliggjøres i loven hvilke aktører som har ansvar for hvilken del av læringsmiljøet. Samtidig er det mye som tyder på at dagens tilsynsarbeid har store mangler som ikke er adressert i lovforslaget. Utvalget viser til en gjennomgang av Norsk studentorganisasjon, som konkluderer med at Arbeidstilsynet hittil har gjennomført få eller ingen tilsyn om læringsmiljøet etter dagens lovverk. Dette er svært kritikkverdig. Arbeidstilsynet har allerede et lovpålagt ansvar for å gjøre tilsyn på dette området, men har ikke oppfylt plikten. Det er derfor tvilsomt at den foreslåtte tredelingen av ansvaret for tilsynet uten videre vil sikre forbedringer. Vi er også bekymret for at ansvaret blir fragmentert, og at det blir vanskelig å ivareta helheten.

Vi ber departementet styrke tilsynet med læringsmiljøet, og gi tydelige føringer til tilsynsorganene at dette arbeidet skal prioriteres. Forbedring av læringsmiljøet kan ikke være et individuelt ansvar, men må jobbes med systematisk på det enkelte studiestedet. Et effektivt tilsyn med læringsmiljøet er et av de viktigste tiltakene for å sikre en effektiv håndheving av loven.

Forslag til departementet:

- Vi ber departementet styrke tilsynet med læringsmiljøet innen høyere utdanning, og gi tydelige føringer til tilsynsorganene at dette arbeidet skal prioriteres.

§ 7-8 Læringsmiljøutvalg

Vi viser til Universells høringssvar om læringsmiljøutvalg, og uttrykker vår støtte til dette.

Forslag til endringer i lovforslaget:

- Legge til de følgende setningene til § 7-8: «Utvalget rapporterer direkte til styret. Utvalgets mandat vedtas av styret.»

Kapittel 8 – Undervisning, vurdering, sensur, klage og utstedelse av vitnemål

§ 8-13 Vitnemål

Vi støtter ikke flertallets forslag om at gjentak av eksamen eller prøve skal fremgå av vitnemålet. Mange studenter med funksjonsnedsettelse vil ha behov for å ta eksamener om igjen fordi de strøk eller fikk en lav karakter på første forsøk. Det kan både henge sammen med vansker eller sykdomsperioder knyttet til funksjonsnedsettelsen, og manglende universell utforming eller tilrettelegging ved studiestedet. Dette forslaget vil etter vår vurdering kunne føre til en svært uheldig «gradering» av vitnemål, og gjøre at flere funksjonshemmede vil slite med å komme seg inn på arbeidsmarkedet etter endt studier.

Funksjonshemmede har i dag betydelig lavere sannsynlighet for å bli kalt inn på jobbintervju, selv med like kvalifikasjoner. Dette henger sammen med bevisste og

ubevisste fordommer fra arbeidsgivere om at funksjonshemmede arbeidstakere er mindre produktive eller har lavere arbeidsevne. Forslaget er derfor dypt problematisk, fordi det kan føre til at mange arbeidsgivere velger å sile ut funksjonshemmede søkere. Det er i så fall å skape et rom for systematisk diskriminering. Vi støtter derfor vurderingene til mindretallet ved utvalgsmedlem Bergstrøm.

Forslag til endringer i lovforslaget:

- Fjerne § 8-13 fjerde ledd om at det skal fremgå av vitnemålet hvor mange ganger en eksamen er avlagt.

Med vennlig hilsen,

Unge funksjonshemmede

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

Hørselshemmedes Landsforbund

Hørselshemmedes Landsforbunds Ungdom

Norges Blindeforbund

Norges Blindeforbunds Ungdom

Dysleksi Norge

Dysleksi Ungdom

Norsk Tourette Forening

Norsk Tourette Forening

ME-foreningen

FUNKISSTUDENTENE

Funkisstudentene